

„COMISIA ROMÂNNO-POLONĂ A CEREMUȘULUI” ÎNTRE DEZIDERAT ȘI REALITATE

Aurel Gheorghe PREPELIUC*

Abstract

The foundation of the “Romanian-Polish Commission of Ceremuș” represented an original solution for the regulation of timber rafting on the rivers situated at the northern Romanian-Polish borders of the county, a natural consequence of the constructive relationships between the two countries during the Interwar period. After a hesitant start, the budget of the “Commission of Ceremuș” became more and more defined, the proceeds represented by the contributions of timber-raftsmen being used to finance the bank consolidation works, as the constructions served the timber rafting, to compensate the locals, to cover the materials and staff expenses. The number of permanent and seasonal staff grew three times between 1922 and 1939, whereas the total expenses grew seven times. The activity of this mixed fluvial office equally faced tense situations and scandals taking into consideration the huge stakes represented by the timber trade in Ceremuș basin.

Keywords: Ceremuș, Goetz, timber rafting, borders, barrage, budget, team.

Cuvinte-cheie: Ceremuș, Goetz, plutărit, frontieră, stăvilă, buget, echipă.

Vechea linie de demarcație dintre Bucovina și Galiția – râul Ceremuș – a constituit nu doar o simplă delimitare administrativă, ci și o importantă cale de transport pentru lemnul pădurilor de pe ambele maluri ale râului.

Constituirea statelor naționale după Primul Război Mondial a reprezentat pentru România revenirea la vechea frontieră nordică a Moldovei cu Polonia, o graniță în mare parte fluviatilă, compusă din cursurile Săratei, Pârcălabului, Ceremușului Alb, Ceremușului și al Prutului¹.

Pe aceste râuri s-a practicat intens plutăritul pe timpul apartenenței Bucovinei la Imperiul Austriac, activitate ce a avut însă de

* „Universitatea Ștefan cel Mare” din Suceava, Școala Doctorală de Științe Socio-Umane; Muzeul Național al Bucovinei Suceava – România.

¹ Cezar C. Ciorteanu, *Frontierele Bucovinei în perioada 1918-1947*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2017, p. 74.

suferit ca urmare a celei dintâi conflagrații mondiale și a anilor de tulburări politico-militare ce au cuprins teritoriul Galiției până la integrarea acestei provincii în Polonia interbelică.

Realizând importanța continuării plutăritului în mod organizat pe apele de la frontiera româno-polonă, autoritățile de la București și Varșovia, prin plenipotențiarilor semnatori ai Convențiunii de comerț încheiate la 1 iulie 1921, au inclus și un Protocol final cuprinzând paragrafe având ca trimitere cadrul de reglementare a transportului lemnului pe râurile Ceremuș și Prut. În Anexa la Protocolul final sunt schițate principalele coordonate pentru desfășurarea plutăritului în conformitate cu condițiile specifice râurilor de frontieră. Se avea în vedere renunțarea la plutirea liberă a buștenilor (așa numitul „plutărit sălbatic”), transportul lemnului fiind permis doar în plute. În acest scop, s-a decis de comun acord înființarea unui oficiu fluvial mixt sub denumirea „Comisiunea polono-română sau româno-polonă a Ceremușului”, care urma să aibă reședința câte trei ani consecutiv pe teritoriul polon și pe teritoriul român, termenul limită pentru punerea în practică a înțelegerii fiind 1 noiembrie 1921².

Nu a fost un termen fixat întâmplător, sfârșitul lunii octombrie reprezentând, de regulă, limita campaniei de plutărit a fiecărui an. În acest caz, campania se finaliza cu o anchetă de plutărit vizând definitivarea soldului contabil al anului 1921 și pregătirea cadrului de desfășurare a plutăritului în anul 1922.

Convenția de comerț româno-polonă a fost votată în Senat la 3 aprilie și în Adunarea Deputaților la 7 aprilie 1922, schimbul ratificărilor având loc la Varșovia abia la 15 noiembrie același an. Conform art. 16, Convenția intra în vigoare în a 15-a zi după schimbul ratificărilor, deci abia cu începere de la 30 noiembrie 1922. După o întârziere de peste un an, Comisia româno-polonă a Ceremușului (în continuare „Comisia Ceremușului”) și-a putut intra în drepturi în cele din urmă. În tot acest timp, supravegherea plutăritului pe linia de frontieră s-a exercitat de comun acord de către autoritățile administrative ale districtelor Kosow (Polonia) și Vijnița (România), pe baza Legii forestiere austriece de la 9 decembrie 1852 (încă în vigoare pe ambele maluri ale Ceremușului) și a Legii apelor din 22 iulie 1921, situație prevăzută în art. VIII al Anexei la Protocolul Final³.

² „Monitorul Oficial”, nr. 182 din 19 noiembrie 1922, p. 8449.

³ Ibidem, p. 8461.

România și-a delegat cea dintâi reprezentantul în „Comisia Ceremușului” în persoana inginerului-șef din Cernăuți, Mühlendorf, prin Ordinul nr. 14.649 al Ministerului Lucrărilor Publice din 30 august 1922. Reprezentantul român a primit deplină putere și din partea Ministerului Afacerilor Străine la data de 1 septembrie 1922, fiind împuternicit „de participer avec les délégués du Gouvernement de Pologne aux travaux de la Commission mixte instituée en vue de la solution de la question des transport de bois par radeaux sur le Ceremuș”⁴.

În ziua în care la Varșovia avea loc schimbul ratificărilor privitoare la Convenția de Comerț (15 noiembrie 1922), ministrul lucrărilor publice polon l-a numit pe inginerul silvic din Kutuy, Eduard Lisowski, delegat din partea Poloniei în „Comisia Ceremușului”. Constituirea Oficiului permanent a avut loc abia la data de 24 noiembrie (dată la care delegatul polon a luat la cunoștință de respectiva numire din ziare), „Comisia Ceremușului” intrându-și în drepturi de la 1 decembrie 1922⁵.

La sfârșitul anului 1922 și începutul anului următor, personalul Oficiului consta din doi ingineri, un secretar, un dactilograf, un șef de plutărit la Gura Putilei și câte cinci supraveghetori de plutărit de fiecare parte a frontierei. Pentru plata acestui personal a fost solicitată Direcției Apelor din Bucovina și Voevodiei din Stanislawow suma de 223.000 lei, buget pe anul 1923. Din această sumă erau acoperite și costurile implicate de chiria sediului instituției, materiale de birou, reclamă etc. Până la sfârșitul lunii martie a anului 1923 nu s-au alocat însă fondurile necesare, astfel că inginerul Mühlendorf a suportat din propriul buzunar cheltuielile necesare funcționării Oficiului⁶.

În ce privește supravegherea funcționării Oficiului fluvial, art. VI din Anexa la Protocolul Final stabilea că era de competența autorităților administrative de a II-a instanță din statul unde Oficiul își avea reședința la acel moment⁷, respectiv Voevodia Stanislawow, în cazul Poloniei, și Consiliul Tehnic Superior din cadrul Ministerul Lucrărilor Publice de la București, prin Direcțiunea Apelor din Bucovina⁸.

⁴ Serviciul Arhivele Naționale Istorice Centrale (SANIC) din cadrul Arhivelor Naționale ale României, Fond Ministerul Lucrărilor Publice – Consiliul Tehnic Superior (MLP-CTS), dosar 160/1923, f. 6.

⁵ Ibidem, f. 9.

⁶ Ibidem, f. 11.

⁷ „Monitorul Oficial”, nr. cit., p. 8461.

⁸ SANIC, Fond MLP-CTS, dosar 160/1923, f. 14.

Una dintre primele decizii ale „Comisiei Ceremuşului” a reprezentat-o instalarea unei linii telefonice, ce era considerată indispensabilă pentru o coordonare optimă între stăvilare, depozite și șeful plutăritului pe tot timpul sezonului de plutire. De asemenea, pentru controlul îndeplinirii stricte a condițiilor și prescripțiilor referitoare la transportul lemnului în plute, Comisia a considerat necesar să suplimenteze numărul supraveghetorilor la șase, aceștia, împreună cu cei doi inspectori, urmând a fi plătiți în lunile în care se desfășura plutăritul de către concesionar, din cotizațiile încasate în avans pentru această activitate⁹.

O altă decizie contrară prevederilor Anexei la Protocolul Final a constat în stabilirea bugetului „Comisiei Ceremuşului”, ca și a taxelor de plutire pe anul 1923, în valută elvețiană (francul elvețian) și nu în valuta țării în care își avea reședința Comisia, respectiv leul românesc¹⁰. Costul de referință de 8 bani/m³ și km din paragraful 5, art. 5 al Anexei era, de fapt, cel stabilit în noiembrie 1920 de o comisie mixtă româno-polonă cu ocazia anchetei de plutărit din toamna aceluși an, calculul făcându-se pe baza unor date incomplete, mult sub valoarea reală¹¹. Decizia calculării bugetului „Comisiei Ceremuşului” și, implicit, a taxelor de plutărit în franci elvețieni a avut ca fundament devalorizarea leului de la 11 lei pentru 1 franc elvețian în anul 1920 la 42 lei trei ani mai târziu. La acestea s-au adăugat oscilațiile mărcii polone, 1 leu fiind cotate la 80 mărci în toamna anului 1922, pentru ca în martie 1923 să reprezinte echivalentul a 220 mărci polone¹².

Încă de la primele dezbateri, membrii „Comisiei Ceremuşului” au fost nevoiți să recunoască faptul că preluarea în administrare a instalațiilor de plutărit nu se putea face dintr-o dată, pentru întreținerea acestora, ca și pentru construirea altora noi, fiind nevoie de bugete ce depășeau posibilitățile de început ale acesteia. Ca urmare, s-a luat decizia concesionării lucrărilor de amenajare și de întreținere a plutăritului principalelor două societăți ce activau în zonă, „Goetz” și „Galicyjka Spolka”¹³.

De la bun început, „Comisia Ceremuşului” a preluat nu doar construcțiile de plutărit, ci și cheltuielile încă neamortizate cu aceste construcții. La sfârșitul anului 1922, valoarea lucrărilor preluate de la

⁹ Ibidem, f. 20.

¹⁰ Ibidem, f. 21 v.

¹¹ Ibidem, f. 36.

¹² Ibidem, f. 36-38.

¹³ Ibidem, f. 49.

firma „Galicyjka Spolka” era de 650.000 lei, sumă ce ar fi trebuit amortizată în decurs de șase ani cu o dobândă de 20%¹⁴.

Din acel moment bugetul Comisiunii a devenit tot mai încărcat, Societatea „Goetz”, ce fuzionase cu „Galicyjka Spolka”, având de exploatat mari suprafețe de păduri seculare, de pe teritoriul Galiției în special, solicitând construcții costisitoare pentru a-și putea transporta plutele cu lemn gros, ce presupuneau un pescaj mai mare și aveau efecte devastatoare asupra amenajărilor de protecție a malurilor¹⁵. În primăvara anului 1924 era dat în folosință stăvilarul „Marien”, ce costase 5.800.000 lei, amortizabil în 15 ani cu procentul de 28%. Chiar dacă un procent de 40% din valoarea investiției a fost suportat de firma „Goetz”, rămânea o rată anuală impresionantă, de 999.000 lei. Instalarea unei rețele telefonice a presupus plata din bugetul „Comisiei Ceremușului” a 194.000 lei amortizabili în 10 ani, cu o dobândă de 28%¹⁶.

În cursul anilor următori, firmei Spolka (Goetz) i-au fost încredințate alte lucrări cu amortizarea capitalurilor la o dobândă de 28%. Puhoiul din 1927 a distrus întreaga linie de plutărit, iar cele două mari opusturi, „Marien” și „Pârcălab”, au suferit pagube importante. La consultările din 20 martie 1928, vizând repararea opusturilor și refacerea liniei de plutărit, s-a luat decizia încredințării lucrărilor singurei firme ce dispunea de capitalul necesar – firma „Spolka”¹⁷. Apele mari ce loveau cu regularitate bazinul Ceremușului au necesitat an de an intervenții costisitoare pentru repararea infrastructurii de plutărit, ceea ce a făcut ca la data de 31 decembrie 1932 creanța „Comisiei Ceremușului” să se ridice la enorma sumă de 14 milioane de lei (728.000 zloți), ridicând serioase semne de întrebare asupra corectitudinii ținerii gestiunii și modului de contabilizare a acestei creanțe¹⁸.

Conform memoriului adresat în luna iunie a anului 1931 de comerciantul Moritz Schärf lui Nicolae Iorga, prim-ministru al României, „Comisia Ceremușului”, prin cheltuieli inutile, a căutat a ridica taxele de transport al lemnului, favorizând firma „Goetz”. Aceasta încasa contravaloarea lucrărilor de la coplutitori, nivelul acestor taxe ajungând până la valoarea întreită a lemnului¹⁹. Acuzațiile se bazau

¹⁴ Idem, dosar 726/1932, f. 4.

¹⁵ Idem, dosar 33/1924, f. 53.

¹⁶ Ibidem, f. 29.

¹⁷ Idem, dosar 726/1932, f. 4.

¹⁸ Ibidem, f. 72.

¹⁹ Idem, dosar 685/1931, f. 148.

pe un raport al fostei conduceri din Kutzy a firmei „Goetz”, dovezi ce ar fi fost accesibile și inginerului Hubich, reprezentantul român în „Comisia Ceremușului”²⁰. Chiar dacă poziția acestui comerciant poate fi considerată ca partizană, nu este mai puțin adevărat că situația micilor comercianți și a țăranilor din bazinul Ceremușului ajunsese una disperată. Urmare a nenumăratelor memorii adresate guvernului, Nicolae Iorga a decis constituirea unei comisii pentru cercetarea situației de pe Ceremuș, comisie din care au fost invitați să ia parte primarii principalelor localități din zonă, inginerul Sofroniuc de la Fondul Religionar al Bucovinei, țărani și mici negustori de lemn, reprezentanți ai firmelor „Goetz” și „Adlersberg” și, nu în ultimul rând, delegații „Comisiei Ceremușului”²¹.

Primăria Șipotetele Sucevei a înmânat Comisiei de anchetă un amplu memoriu pentru sprijinirea proprietarilor de păduri din bazinele afluenților Ceremușului Alb, respectiv Ialovicioara, Sărata și Pârcălab, solicitând, de asemenea, diminuarea taxei de plutărit pentru coplutitori, în condițiile în care aceștia nu aveau trebuință de costisitoare lucrări pentru înlesnirea plutăritului ridicate de marile societăți cu girul „Comisiei Ceremușului”²².

Între ciocan și nicovală, inginerul Hubich a avut inițiativa de a integra în calculul pentru taxa de plutărit și adâncimea de scufundare a lemnelor, știindu-se că firma „Goetz” lega mai ales plute cu lemn gros, mărul discordiei în relațiile cu micii plutitori²³. Proiectul de buget pe anul 1931 al „Comisiei Ceremușului” se baza pe încasarea unei taxe de bază pentru lemnele ce urmau a fi plutărite (taxă ce se calcula ținând cont doar de încadrarea lemnelor în cinci clase de grosime) și a unei taxe suplimentare, calculate în funcție de după distanță și după grosimea lemnelor²⁴. Soluția nu a fost însă apreciată de partea polonă, pe motiv că Anexa la Convenția de comerț preciza clar că taxa de plutărit trebuia stabilită în funcție de cantitate și distanță, și nu de calitatea lemnului. Erau aduse și alte argumente tehnice, dar esența problemei rămânea faptul că impunerea taxei de plutărit în funcție de grosimea lemnului s-ar fi

²⁰ Moritz Schärf, *Noch immer der Skandal am Czeremosz*, în „Czernowitzer Morgenblatt”, Cernăuți, an 14, nr. 3841, 18 iunie 1931, p. 4.

²¹ *Um den Vizniter Holzhandel*, în „Czernowitzer Morgenblatt”, Cernăuți, an 14, nr. 3877, 31 iulie 1931, p. 4.

²² SANIC, Fond MLP – Direcția Apelor (MLP-DA), dosar 685/1931, f. 227-228.

²³ Ibidem, f. 322 v.

²⁴ Ibidem, f. 272- 275.

răsfrânt în primul rând asupra valorii lemnului de proveniență polonă în raport cu lemnul românesc²⁵.

Șirul de plângeri și memorandumuri adresate autorităților de la București având ca obiect investigarea activității „Comisiei Ceremușului” nu au rămas fără ecou. Analizându-se metodele de măsurare a lemnului transportat în plute, s-au constatat diferențe între cantitatea de lemn declarată și cea plutărită efectiv, rezultând de aici și neîncasarea integrală a taxelor aferente. Cum măsurarea efectivă a întregii cantități de lemn transportat în plute nu era posibilă, calculul s-a făcut prin estimare, măsurându-se diametrul butucilor după centimetri cu soți, cifra fiind rotunjită în jos (de la 34,1 până la 35,9 considerându-se 34 cm). Această metodă de măsurare avea ca rezultat o marjă de eroare în minus de cca 5% din volumul lemnului. Măsurând același butuc în centimetri curenți, de asemenea cu rotunjire în jos (metoda uzuală), diferența era de doar 2%. Pentru micii plutitori, diferența de procente rezultată din efectuarea măsurătorii prin cele două modalități nu conta prea mult, însă raportat la sutele de mii de metri cubi de lemn transportați de firma „Goetz” în perioada 1923-1930, rezulta o mare pierdere pentru bugetul „Comisiei Ceremușului” prin neîncasarea taxelor de plutărit și prin taxe mai mari pentru coplutitori. Intransigența comisarului român Hubich în problema recuperării prejudiciului, precum și faptul că în anul 1930 nu a ezitat să concedieze mai mulți agenți de plutire bănuți de complicitate cu negustorii de lemn, după ce le-au înlesnit acestora sustragerea de la plata taxelor vamale²⁶, nu au fost pe placul marilor capitaluri din comerțul cu plute pe Ceremuș.

Puternica firmă „Goetz” a replicat prin intervenții directe la directorul general al Direcției Generale a Apelor, înaintând și un memoriu în vara anului 1931 prin care protesta împotriva măsurilor luate de comisarul român, considerându-le nedrepte²⁷.

Situația dificilă a industriei forestiere și a plutăritului pe fondul mării crize economice s-a răsfrânt și asupra salarizării angajaților oficiului fluvial. Pentru campania anului 1931, șefii de plutărit au primit în locul spezelor de deplasare o diurnă fixă concomitent cu o ușoară diminuare a salariilor²⁸, cheltuielile de personal și de material în anul 1932 fiind vizate, însă, de o reducere de 30% pentru ca bugetul pe acel

²⁵ Ibidem, f. 21v-22.

²⁶ Ibidem, f. 9-12.

²⁷ Ibidem, f. 149.

²⁸ Ibidem, f. 19 v.

an să dispună de suficiente fonduri pentru întreținerea lucrărilor și pentru construcții noi²⁹.

Situația financiară a „Comisiei Ceremușului” a fost agravată și de intrarea în incapacitate de plată a „Băncii Germane de Agricultură” din Cernăuți, unde comisarul român Hubich depusese 404.873 lei din excedentul bugetului pe anul 1931. Răspunsul la întrebarea de ce acesta a depus banii la o bancă comercială și nu la Administrația Financiară, cum erau dispozițiile legale, este dat de calitatea sa de membru în consiliul de administrație al băncii menționate, situație speculată de firma „Goetz” în disputa cu comisarul român³⁰.

În primăvara anului 1933, „Comisia Ceremușului” a făcut obiectul unei alte anchete vizând gestionarea fondurilor din taxele de plutărit. Președintelui Comisiei, comisarul polon Lucsovsky, i se imputa transferul în Elveția a 250.000 dolari din gestiunea oficiului fluvial; în urma constatării de către comisia de control a pagubelor aduse celor două state, conducerea „Comisiei Ceremușului” a fost destituită. Comisarul polon a încercat să se sinucidă pentru a se sustrage urmării penale, iar comisarul român, inginerul Hubich, bănuț de complicitate, a fost înlocuit cu inginerul Oscar Schindler de la uzina de apă Cernăuți. Din primele date ale cercetărilor, și compania „Goetz” ar fi fost implicată în această afacere³¹.

Ancheta a fost impulsionată și de presiunea exercitată de presă și de comercianții de lemn, care, exasperați de taxele tot mai ridicate impuse plutăritului, au înaintat autorităților competente și un Memorandum în acest sens³². Se pare că problema cu „Banca Germană de Agricultură” din Cernăuți a cântărit greu în decizia de înlocuire a lui Hubich, noul comisar, inginerul Schindler, declarând în presă că, spre deosebire de predecesorul său, el nu a fost nici director, nici funcționar al unei bănci³³.

La verificarea gestiunii Comisiei Ceremușului pe anul 1934 a fost reanalizată și datoria „Băncii Germane de Agricultură” din

²⁹ Ibidem, f. 406.

³⁰ Idem, dosar 210/1925, f. 15-16.

³¹ *Defraudation bei der rumänisch-polnischen Czeremosz-Kommission*, în „Czernowitzer Morgenblatt”, Cernăuți, an 16, nr. 4406, 16 aprilie 1933, p. 5.

³² *Die Affäre bei der rumänisch-polnischen Flußkommission*, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, Cernăuți, an 30, nr. 8438, 28 aprilie 1933, p. 6.

³³ *Was geht bei der rumänisch-polnischen Flußkommission des Czeremosz vor?*, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, Cernăuți, an 30, nr. 8432, 21 aprilie 1933, p. 3.

Cernăuți, aflată în stare de faliment. Această bancă a cedat Comisiei creanța sa asupra succesiunii Berl Fischer valorând 303.600 lei, rămânând în continuare cu o datorie de 101.237 lei³⁴. A fost o soluție de compromis, care însă nu a avantajat bugetul Comisiei. Abia în anul 1938 s-a intentat proces pentru recuperarea prejudiciului reprezentat de acea creanță, prin vânzarea silită a imobilelor puse gaj³⁵.

În anul 1934, numai 57,6% din bugetul Comisiei a putut fi întrebuințat pentru susținerea activității legate de plutărit, restul banilor erau alocați pentru acoperirea datoriei către firma „Gal. Spolka”³⁶. Ultima rată, în valoare de 1.629.940 lei, a fost achitată în anul 1936 către „Foresta Română”, care preluase drepturile Societății „Gal. Spolka” și, prin aceasta, „Comisia Ceremușului” a stins toate acele obligații ce îi sugrumau an de an bugetul destinat derulării plutăritului la frontiera româno-polonă³⁷.

Un alt comisar controversat reprezentând statul român în „Comisia Ceremușului” a fost inginerul Grigore Alevra. Acesta i-a succedat inspectorului-general Tudor, care își dăduse demisia din funcția de comisar român al Comisiei în a doua jumătate a lunii iunie din anul 1937³⁸. Noul comisar s-a împotrivit reconstruirii stăvilarului Pârcălab, ale cărei costuri se ridicau la circa 7 milioane de lei și care servea aproape exclusiv intereselor statului polon, cel mai mare proprietar forestier din bazinul Ceremușurilor. Inginerului român i s-a reproșat construirea pe malul drept al Ceremușului a unei șosele de 41 km ce trebuia să lege Iablonița de stăvilarul Pârcălab. Deși lucrările au început cu aprobarea Ministerului Lucrărilor Publice, Alevra a fost acuzat de deturnarea fondurilor „Comisiei Ceremușurilor” și, în cele din urmă, înlocuit de inginerul Schindler, care era, în acel moment, înalt funcționar la Direcția Apelor Române Cernăuți. Acesta din urmă s-a remarcat prin indulgența cu care a eliberat autorizații provizorii de construire a altor două opusturi cu o poveste controversată, Ialovicioara și Tovarnița³⁹.

³⁴ SANIC, Fond MLP-DA, dosar 852/1934, f. 5.

³⁵ Idem, dosar 1158/1938, f. 60.

³⁶ Idem, dosar 852/1934, f. 22.

³⁷ Idem, dosar 1017/1936, f. 11-12.

³⁸ *Wechsel in der rum.-poln. Czeremoszkommission*, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, Cernăuți, an 34, nr. 9669, 2 iulie 1937, p. 5.

³⁹ Eugen Popovici, *Neglijarea intereselor românești în comisiunea polono-română a Ceremușului*, în „Curentul”, an X, nr. 3539 din 6 decembrie 1937, p. 5; *Der Gang der Untersuchung bei der rumänisch-polnischen Czeremoszkommission*, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, Cernăuți, an 34, nr. 9782, 13 noiembrie 1937, p. 7.

Pierderile la bugetul Comisiei imputate inginerului Alevra s-au ridicat la suma de 665.686 lei. Ministerul Lucrărilor Publice și-a luat angajamentul să restituie acești bani, dar intenția nu s-a mai concretizat, ceea ce a sporit problemele financiare ale „Comisiei Ceremușului”⁴⁰.

În anul 1937, cheltuielile cu administrația și cu plata personalului au reprezentat 62% din totalul cheltuielilor campaniei de plutărit, construcțiilor revenindu-le abia puțin peste 34%⁴¹. Lucrările Comisiei s-au desfășurat cu dificultate, în condițiile în care comisarul român a fost schimbat de trei ori, iar cel polon nu și-a putut exercita funcția din motive medicale. În plus, nici condițiile meteo nu au fost dintre cele mai propice, seceta din acel an având ca efect îngreunarea plutăritului și urcarea prețului la transport⁴².

Tabloul 1. Cheltuieli estimate (est.) sau finale (fin.), „Comisia Ceremușului” (1923-1939), cu evidențierea cuantumului cheltuielilor cu personalul și administrația

Tip	Anul	Buget total	Bugetul Comisiei		
			Personal + administrație	% din total cheltuieli	Cheltuieli personal
est.	1923 ⁴³	84.100 fc. elv. (2.329.570 lei)	25.800 fc. elv. (714.660 lei)	30,67%	16.000 fc. elv. (443.200 lei)
fin.	1924 ⁴⁴	2.862.861 lei	413.449 lei	14,44%	?
fin.	1925 ⁴⁵	3.208.334 lei	416.828 lei	12,99%	380.000 lei
fin.	1926 ⁴⁶	120.000 zl (2.400.000 lei)	22.700 zl (454.000 lei)	18,91%	22.020 zl (440.400 lei)
est.	1927 ⁴⁷	185.000 zl (3.700.000 lei)	31.000 zl (620.000 lei)	16,75%	29.600 zl (592.000 lei)
fin.	1930 ⁴⁸	11.009.204 lei	?	?	803.839 lei
est.	1931 ⁴⁹	4.529.620 lei	1.010.000 lei	22,29%	956.000 lei
fin.	1932 ⁵⁰	92.611,27 zl (1.852.225,4 lei)	?	?	37.498,98 zl (749.979,6 lei)

⁴⁰ SANIC, Fond MLP-DA, dosar 1158/1938, f. 3.

⁴¹ Idem, dosar 1076/1937, f. 14.

⁴² Ibidem, f. 16.

⁴³ Idem, dosar 160/1923, f. 73.

⁴⁴ Idem, dosar 33/1924, f. 30.

⁴⁵ Idem, dosar 210/1925, f. 27.

⁴⁶ Idem, dosar 318/1926, f. 36-38.

⁴⁷ Ibidem, f. 62-63.

⁴⁸ Idem, dosar 685/1931, f. 251.

⁴⁹ Ibidem, f. 269; 464 v.

⁵⁰ Idem, dosar 717/1932, f. 4-4 v.

fin.	1933 ⁵¹	119.042,22 zł (2.380.844,4 lei)	52.508,63 zł (1.050.172,60 lei)	44,10%	47.487,36 zł (949.747,20 lei)
fin.	1934 ⁵²	170.570,28 zł (3.411.405,60 lei)	62.496,38 zł (1.249.927,60 lei)	36,6%	52.088,05 zł (1.041.761 lei)
fin.	1935 ⁵³	1.463.001 lei (2.713.601 lei cu plăți datorii)	1.151.607 lei	42,24%	1.016.648 lei
fin.	1936 ⁵⁴	3.600.108 lei	1.566.471 lei	43,51%	1.375.271 lei
fin.	1937 ⁵⁵	3.098.891 lei	1.931.756 lei	62,30%	1.687.323 lei
fin.	1938 ⁵⁶	284.273 zł (7.391.098 lei)	84.011,98 zł (2.184.311 lei)	29,5%	67.957,20 zł (1.766.887 lei)
est.	1939 ⁵⁷	549.997 zł (14.299.922 lei)	101.930 zł (2.650.180 lei)	18,53%	89.500 zł (2.327.000 lei)

Din tabelul de mai sus se poate observa o creștere constantă a cheltuielilor cu personalul și administrația, de la sub 20% înainte de anul 1930 până la vârful de 62% în anul 1937, după care, și pe fondul achitării creanței istorice, cheltuielile nelucrative s-au diminuat simțitor în favoarea investițiilor în lucrări necesare plutăritului.

Dacă inițial cheltuielile cu administrația și materialele erau extrem de reduse, în anul 1923 limitându-se la încălzitul și iluminatul sediului, rechizite de cancelarie și plata unui servitor⁵⁸, cu timpul, odată cu extinderea atribuțiilor Comisiei, au urcat și cheltuielile cu tot mai multe obiecte de inventar, de la obiecte de mobilier, cazarmament și aparate telefonice până la uniforme pentru personalul permanent⁵⁹.

În paralel, se poate constata umflarea constantă a schemei de personal. Față de primul an când a activat „Comisia Ceremușului”, în campaniile următoare de plutărit regăsim „maestri” de telefon, ajutori de comisar, ajutori de controlor de plutărit, paznici ai liniei de plutărit⁶⁰, tehnicieni și mecanici⁶¹. S-au acordat cu larghețe gratificații sub forma celui de-al treisprezecelea salariu pentru personalul „cu merite

⁵¹ Idem, dosar 765/1933, f. 13.

⁵² Idem, dosar 852/1934, f. 20.

⁵³ Idem, dosar 925/1935, f. 15.

⁵⁴ Idem, dosar 1017/1936, f. 17.

⁵⁵ Idem, dosar 1076/1937, f. 14-15.

⁵⁶ Idem, dosar 1158/1938, f. 18.

⁵⁷ Idem, dosar 1249/1939, f. 13 v.

⁵⁸ Idem, Fond MLP-CTS, dosar 160/1923, f. 88.

⁵⁹ Idem, Fond MLP-DA, dosar 1076/1937, f. 27.

⁶⁰ Idem, dosar 1018/1936, f. 4-8.

⁶¹ Idem, dosar 1249/1939, f. 3.

excepționale”⁶², iar pentru un număr de controlori de plutărit s-a prelungit încadrarea pe întreg anul, și nu doar pentru nouă luni, cât dura sezonul de plutărit, argumentul fiind necesitatea întocmirii tablourilor lemnelor plutite și pregătirea campaniei din primăvara următoare⁶³.

Tabelul 2. Personal „Comisia Ceremușului (1922-1939)

Anul	România			Polonia			Total general
	Personal definitiv	Personal provizoriu	Total	Personal definitiv	Personal provizoriu	Total	
1922 ⁶⁴	3	5	8	2	5	7	15
1923 ⁶⁵	4	5	9	4	5	9	18
1925 ⁶⁶	3	4	7	3	4	7	14
---	---	---	---	---	---	---	---
1934 ⁶⁷	9	3	12	11	7	18	30
1935 ⁶⁸	10	5	15	11	5	16	31
1936 ⁶⁹	10	8	18	11	7	18	36
1938 ⁷⁰	11	7	18	11	8	19	37
1939 ⁷¹	14	8	22	15	8	23	45

Declanșarea agresiunii germane asupra Poloniei la 1 septembrie 1939 a surprins lucrările de pe șantierul stăvilărilor Pârcălab într-un stadiu avansat. În perioada 6-18 septembrie s-a mai lucrat atât la barajul propriu-zis, cât și la uzina hidroelectrică sau la anexele proiectate pentru personalul Comisiei. Activitatea a continuat pe partea română până la venirea iernii, devizele lucrărilor de șantier fiind încheiate abia în martie 1940, iar actele contabile purtând doar semnătura și parafa comisariatului român din cadrul „Comisiei româno-polone a Ceremușului”, în condițiile în care statul polon a fost șters de pe hartă⁷².

Vecinătatea sovietică a însemnat și încetarea plutăritului lemnului românesc, dat fiind faptul că U.R.S.S. nu a dat semne că ar

⁶² Idem, dosar 1076/1937, f. 25.

⁶³ Idem, dosar 1249/1939, f. 3.

⁶⁴ Idem, Fond MLP-CTS, dosar 160/1923, f. 5.

⁶⁵ Ibidem, f. 87v-88.

⁶⁶ SANIC, Fond MLP-DA, dosar 33/1924, f. 11 v.

⁶⁷ Idem, dosar 765/1933, f. 67-67 v.

⁶⁸ Idem, dosar 925/1935, f.37.

⁶⁹ Idem, dosar 1017/1936, f. 38.

⁷⁰ Idem, dosar 1157/1938, f. 52.

⁷¹ Idem, dosar 1249/1939, f. 14.

⁷² Idem, dosar 1343/1940, f. 2-30.

agrea să își asume semnarea unui acord în acest sens⁷³. După recuperarea nordului Bucovinei în vara anului 1940, plutăritul pe Ceremuș a renăscut pe baza unui parteneriat cu autoritățile de frontieră germane, românii plănuiind chiar o renaștere a oficiului fluvial interbelic prin substituirea specialiștilor poloni cu cei germani⁷⁴.

Odată cu străpungerea apărării germano-române de către trupele sovietice în primăvara anului 1944, România a pierdut bazinul împădurit al Ceremușului și, odată cu acesta, cel mai important curs flotalbil din nordul Bucovinei.

ILUSTRAȚII

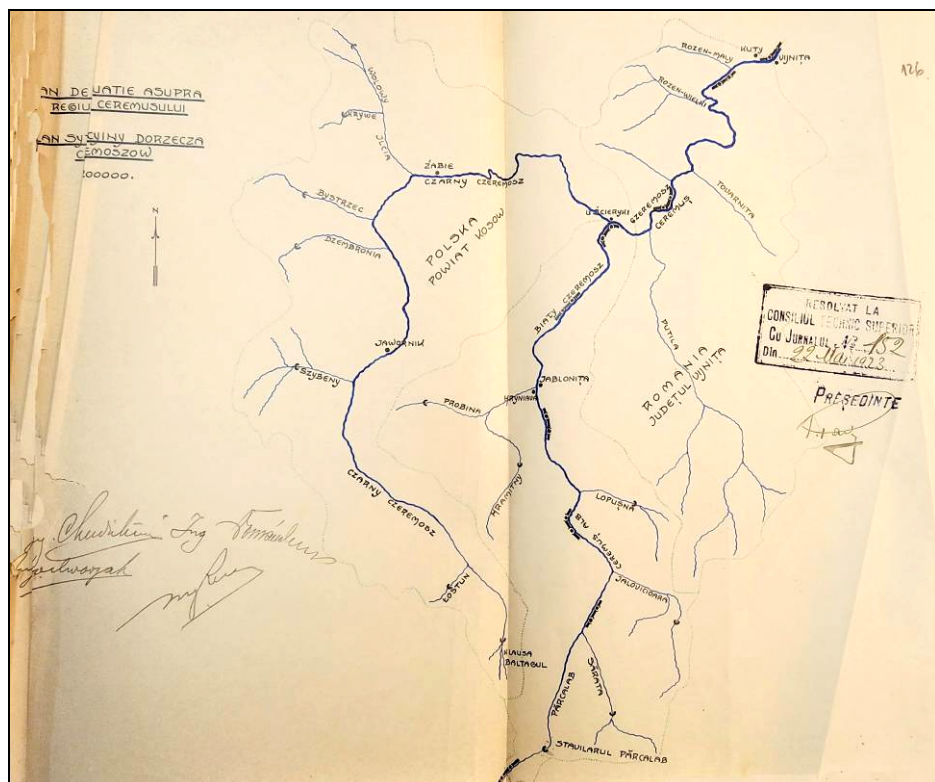


Fig. 1. Harta bazinului Ceremuș cu amplasamentul barajelor de plutire, anul 1923 (SANIC, Fond M.L.P.-C.T.S., dosar 160/1923, f. 126)

⁷³ Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, Fond 71/U.R.S.S., vol. 89. Relații cu România, anul 1940, ian-mart., f. 382.

⁷⁴ Arhivele Militare Pitești, Fond Corpul Grănicerilor, dosar 3133/1941, f. 82-88.

6
30

Tablou
asupra recuperarii diurnelor platite in plus in anul 1934

Nr. crt.	Numele si Prenumele	la 1 Ianuarie 1935		in anul 1935		la 1 Ianuarie 1936		Observatii.
		Comisiunea are de primit restituit lei	-	Comisiunea a primit restituit lei	-	Comisiunea are de primit restituit lei	-	
1.	Ing.Friser Oscar	1.063	-	1.063	-	-	-	
2.	Poludniak Vincenti, secr.	-	10	-	10	-	-	
3.	Miltoavitz Ian, Sef de plutarit.....	-	35	-	-	-	35	
4.	Ing.Hubich Frantisc	8.445	-	-	-	8445	-	
5.	Novac Iosif, secretar	387	-	387	-	-	-	
6.	Ing.Sindler Edgar	125	-	-	-	77	-	
T o t a l :		10.010	45	1.496	10	8.522	35	

De recuperat de C.R.P. in anul 1936 8.487
Verificat la procesul-verbal No. I din 24 Februarie 1936

Comisar roman, *[Signature]*
BELEGATUL STATULUI ROMAN,

Comisar polon, *[Signature]*
BELEGATUL STATULUI POLON,

Fig. 2. Document emis de „Comisia româno-polonă a Ceremuşului” purtând parafa celor doi comisari, anul 1934 (SANIC, Fond MLP-DA, dosar 925/1935, f. 30)

REGATUL ROMÂNIEI.	KRÓLESTWO RUMUŃSKIE.
Plutonul de Grăniceri	Oddział straży pogranicznej
Biletul de liberă circulație cu plute pe râul Ceremuş.	Przepustka dla spławu na rzece Czeremosz.
Liberat D-lui..... fiul.....	Wydano Panu..... syn.....
Născut la	Ur. dzionemu dnia
Domiciliul în comuna	Zamieszkałemu w gminie
Județul..... de profesiune.....	Powiat..... zawód.....
..... are voie a conduce plute pe Ceremuş dela punctul..... który ma prawo spławu na Czeremoszu od punktu
la	do
Emis la 192	Wydano dnia
Comandantul Platonului:	Komendant oddziału:
Stg. of.	Pieczczę.
Timbru legal.	Szatempel.
Valabil până la	Ważne do dnia
Titularul la acostare se va prezenta Politajii de frontieră, Vămii sau Fichetului de Grăniceri.	
Wymieniony winien się zgłosić w Urzędzie policji pogranicznej, w Urzędzie cłowym albo Straży pogranicznej po przekroczeniu granicy.	

501

Fig. 3. Formular de liberă trecere pentru plutași în conformitate cu dispozițiile autorităților de frontieră, anul 1925 (SANIC, Fond MLP-DA, dosar 210/1925, f. 69)